

Katja Klopčič Lavrenčič z

**Natašo Konc
Lorenzutti**

Klopčič Lavrenčič: Ste diplomirana igralka, svoje izkušnje ste prenašali na mlade pri delu z dijaki dramsko-gledališkega oddelka Gimnazije Nova Gorica, širša javnost pa vas pozna predvsem kot pisateljico. Pred letom dni ste vse svoje ustvarjalne moči usmerili v pisanje in postali svobodna književnica. Kako se je spremenilo vaše življenje?

Konc Lorenzutti: Štirinajst let sem skupaj s peščico zvestih kolegov znotraj šolskega sistema skušala ustvariti gledališče z vsakoletnim repertoarjem ter z internimi in javnimi uprizoritvami. Vendar v šoli ni vaj, ampak pouk; ni tehnične gledališke ekipe, samo pedagogi smo; ni kostumov in rekvizitov, sam si jih moraš priskrbeti; ni krojačev in mizarjev, torej celo šivaš in žagaš pogosto kar sam ... Zdaj lahko vse tisto, kar sem prej vlagala v ustvarjanje pogojev za delo in v trening govora in igre z dijaki, porabim za svoje projekte. Mnogi mladi so mi veliko dali, z ljubeznijo se jih spominjam in jih pogrešam, precej pa je bilo tudi nepotrebnega izčrpavanja v tistem izviru, ki ga res potrebujem, če hočem ostati ustvarjalna. Ta si je zdaj, po enem letu svobode, že precej opomogel in spet daje vodo.

Klopčič Lavrenčič: Pred mano je vaš najnovejši roman *Beseda, ki je nimam*, roman za odrasle, ki pa ima kvalitete *crossover* romana. To delo je zgostitev vašega daljšega raziskovanja določene teme, ki je – vsaj pri nas – precej

Foto: Studio Pavšič Zavadlav

neznana, predvsem pa neraziskana. Nam lahko poveste nekaj več o osrednji temi in o tem, kako vas je “našla”?

Konc Lorenzutti: Prvič sem se s tematiko srečala že v otroštvu, ko sem brala Ingoličev mladinski roman *Deček z dvema imenoma*, vendar takrat in še dolgo po tem nisem vedela, da zgodba temelji na množični ugrabitvi okrog šeststo petdesetih otrok, od katerih je približno štirideset dojenčkov dobilo novo identiteto. Nekateri se nikoli niso vrnili domov. Ena izmed njih je Ingrid von Oelhafen, katere avtobiografsko delo z naslovom *Hitlerjevi pozabljeni otroci* (napisala ga je s pomočjo angleškega novinarja in pisatelja Tima Tata, v slovenščini je izšlo pri založbi Modrijan) mi je pred nekaj leti

po naključju prišlo v roke in me osupnilo, glavni vzgib pa je bil zame ogled dokumentarnega filma Maje Weiss *Banditenkinder – slovenskemu narodu ukradeni otroci*. Do takrat, ko sem prišla v stik s tema dvema stvaritvama, torej nisem vedela, da so v Himmlerjevo organizacijo Lebensborn, ki je bila namenjena širitvi arijske rase, vključevali tudi “rasno ustrezne” ukradene dojenčke iz Vzhodne Evrope. Danes vem, da je sedemnajst takšnih slovenskih otrok za vedno izginilo. Zgodba me je brez dvoma “poklicala”. Izmed motivov, ki jih imam v “kalilniku”, se je ta prebil na vrh in pognal s tako silo, da sem ga morala takoj presaditi in ga vzgojiti. To razumem kot klic.

Klopčič Lavrenčič: Ob branju se človek sicer zaveda, da bere roman, torej fikcijo, a se hkrati ne more otresti občutka, da je vse zelo zelo resnično – pretrese tudi opis družinskega obiska Auschwitza – in da zgodba, ki jo pripovedujete v romanu, daleč presega zgodbo neke družine, da so vse to, v različnih niansah, doživljali vsi, ki so imeli to zgodovinsko izkušnjo – in ki posledice te čutijo in živijo še danes. Koliko usod ste strnili in prepletili v romaneskno pripoved?

Konc Lorenzutti: Imela sem sedem živih pričevalcev, ukradenih otrok. Po tem ko je bil roman v grobem že napisan, pa sem jih srečala še več in jih še zdaj srečujem. Vsi ti pogovori in tudi branje zgodovinopisnih del, izpovedi, spominov in leposlovja so mi pomagali oblikovati dokončno podobo romana. Pričevanja sem tako prepletla, da nobena izmed resničnih oseb ne bi mogla reči: ta in ta oseba v knjigi sem pa jaz. V Auschwitz sem v resnici šla, tik pred izbruhom pandemije. Kakšna sreča, da sem se tako naglo odločila, februarja 2020, saj takrat niti slutili še nismo, kaj nas čaka. Tudi večino obiskov sem opravila pred tem. Vendar z raziskovanjem še nisem zaključila. Najbolj osupljive zgodbe sem odkrila po izidu romana. Z Majo Weiss pripravljava dokumentarni film o slovenskih otrocih Lebensborna. Šele zdaj sem tudi našla dokumente Rdečega križa, ki so shranjeni v Arhivu Republike Slovenije. Nekatere zamenjave in izginotja otrok namreč sploh še niso razvozlani.

Klopčič Lavrenčič: Zgodbo pripovedujete iz dveh perspektiv, večino časa sledimo Sonjinemu odkrivanju družinskih skrivnosti in njenemu iskanju lastne identitete, to pripoved pa prekinjajo prvoosebni zapisi zdaj že pokojne Sonjine none. Sonja je tista, ki “poganja” dogajanje naprej, plastično prisotna pa je tudi vmesna generacija, Sonjina mama. Tako bralec dobiva, sicer z različnimi poudarki, kompleksen vpogled v razmišljanja

treh generacij žensk, ki jih je vojna travma zaznamovala oziroma je v njih pustila sledi. Ali lahko poveste nekaj o tem, kako ste zasnovali to trojno perspektivo, kako ste izoblikovali jezik ...

Konc Lorenzutti: Spočetka nisem vedela, kakšen roman mi nastaja: mladinski ali za odrasle. Ves čas pa sem gradila na tem, da se okvirna zgodba odvija v našem času in se od tukaj, iz moje perspektive, razteza v polpreteklo zgodovino. Izhodišče sem postavila v leto 2018, ko devetnajstletni Sonji umre babica, "nona Barbara". Skladno z določitvijo časa sem sledila tudi vsebinam na maturi, saj je Sonja dijakinja zadnjega letnika gimnazije. Za vnuke tistih, ki so preživeli vojno, je menda značilno, da jih zgodbe starih staršev lahko začnejo zasledovati. Seveda ne vseh, vendar me tisti, ki ostajajo na površini, kot literarni liki ne zanimajo. Sonja se torej pusti vznemiriti zgodovini svoje babice. Sonjina mama, Barbarina hči, pa se nikoli ni poglobila v preteklost, ampak je pred njo bežala, kar je značilno za prve potomce žrtev. Preveč so še blizu, preveč zaznamovani. Sonja vloži precej napora v to, da svojo mamo pritegne v iskanje sledi. Seveda me zanimajo odnosi med ženskami treh generacij v isti družini. Sama sem hči, imela sem babico, mater svoje mame, na katero sem bila zelo navezana, in tudi jaz imam hčere. Veliko snovi je v polnokrvnih vezeh med ženskami v družinski verigi.

Jezik mi steče ali pa ne. Ko dovolj dolgo iščem prave jezikovne rešitve, jih največkrat najdem. Včasih zato v celem dnevu napišem samo pol strani. Če se mi zdi besedilo puhlo, neizvirno, zgolj mašilo v dogajanju, ga označim in se k njemu vračam, dokler nisem vsaj za silo pomirjena. Seveda se potem še pogosto vrnem in do zadnjega pilim.

Klopčič Lavrenčič: Sonja obiskuje umetniško gimnazijo v Novi Gorici in kot izziv ste ji zadali vlogo v *Ubežnih delcih* (mimogrede: delo ste sami dramtizirali in ga pred nekaj leti postavili na oder z dijaki prav te gimnazije). Sonja igra Alexandro oziroma Alex, prvo Jakobovo ženo, s katero nikakor ne najde skupne točke; identifikacija s fiktivno osebo se ji vztrajno izmika. Jakob je Alex spoznal v Kanadi, kamor je prišel iz Poljske, kjer so mu pred očmi ubili oba starša in ugrabili sestro, Sonja pa v pogovoru s sošolko povzame, da Alex "ni mogla razumet, da ga s klepetanjem, prižiganjem luči in glasno muziko ne odrešuje". Na več mestih v romanu se dotaknete tudi za marsikoga mučnega vprašanja, kako se pogovarjati o globokih travmah, sploh če te še niso stvar preteklosti.

Konc Lorenzutti: Res je, spomladi 2018 sem z maturanti postavila na oder avtorsko dramatizacijo *Ubežnih delcev*. Uprizoritev je bila gledališko-filmska. Moj kolega, režiser in pedagog Jernej Kastelec je s svojo skupino dijakov izdelal filmske prizore, ki so v gledališko enotnost kraja in časa vnašali spomin na druge čase in druge kraje. Ta uprizoritev je eden mojih najdragocenejših spominov na obdobje poučevanja. Tudi zaradi tematike. Jakob se utaplja v brskanju po bolečih spominih in iskanju sestre. Cirkus, ki ga dobronamerno zganja Alex, mu ne pomaga pri tem, da bi se izvlekel iz tesnobe, ker takrat za to še ni zrel. Večina teh, ki so mi povedali svoje zgodbe, je desetletja molčala. Kako sem jih pripravila do tega, da so mi zaupali in mi toliko povedali, še zdaj ne vem. Pravi čudeži so se dogajali in se še vedno dogajajo. Zelo sem hvaležna za to. Morda so ljudje spoznali, da nisem plenilka njihovih zgodb, ampak jih s tem, ko jih pripovedujem, ohranjam tudi zanje. V tem vidim poslanstvo, ki me nenehno spreminja.

Klopčič Lavrenčič: Bistveno pri vašem romanu se mi zdi, da romaneskni liki v vseh trenutkih ohranjajo dostojanstvo. O tem razmišlja Sonja, ko med pogovorom s svojo simpatijo Vidom kroti radovednost, saj ne želi biti tiste vrste poslušalka, "s katero izgubiš dostojanstvo, ker te posluša zaradi pomilovanja, v resnici pa te ne sliši". Gotovo tudi to izvira iz osebne izkušnje vaših srečevanj s preživelimi ...

Konc Lorenzutti: Mogoče. V svojem pristopu sem ravnala zgolj po notranjem čutu, na katerega se že zanesem. Nisem poslušala s pomilovanjem, ampak s spoštovanjem, s čudenjem, kako so se ti ljudje izvlekli, da so danes lahko trdne osebnosti, ki bodo pomirjene odšle v večnost. Pomagala mi je Maja Weiss. Vse te ljudi je že poznala in me je na prvih obiskih spremljala, z nama pa je bil tudi Janez Žmavc, eden izmed najbolj dejavnih "ukradenih otrok". Verjetno pa sem se tega, kako pristopiti, naučila že prej. Roman *Bližina daljave* sem prav tako napisala na podlagi pričevanja. Le da sem imela takrat eno samo pripovedovalko, h kateri sem hodila več kot leto dni. Zgodbo sem zgradila na njenih spominih, vendar je tudi *Bližina daljave* roman v čistem pomenu besede, saj sem iz tega, kar mi je ona pripovedovala, zgradila samo skelet, ves notranji svet, torej meso, ki je skelet napolnilo, pa sem si morala izmisliti. Zdaj je gospa že pokojna. Mislim, da je to, kar sva naredili skupaj, dragoceno tudi za njene potomce.

Klopčič Lavrenčič: Z Vidom vpeljete še eno travmatično temo: kraje novorojenčkov v jugoslovanskih porodnišnicah ...

Konc Lorenzutti: Za ta pojav sem izvedela vmes, med pisanjem romana. Oglekala sem si tudi srbski film *Šivi* Miroslava Terzića. Po mojem to sploh ni naključje. Ko se v nekaj poglobim, se vse okrog mene odvija tako, da se mi slika širi. Zgodbo sem zato vpeljala v roman. Vid se torej sprašuje, na kakšen način so ga posvojitelji dobili v Prištini – morda so bili tudi njegovi starši nevede vpleteni v kriminalno verigo, ki je trgovala z novorojenčki. Malo sem se bala, da bi bila njegova téma na silo vrinjena, vendar sem se opogumila z ugotovitvijo, da se med seboj privlačimo ljudje, ki nas vznemirjajo ista vprašanja in imamo celo podobno zgodovino. Nekako smo si namenjeni, da trčimo in se obrusimo med seboj. Vid in Sonja se imata ob čem brusiti. Ampak onadva sta šele na začetku, še v prvi zaljubljenosti. Kaj ju čaka pozneje, pa tudi jaz ne vem.

Klopčič Lavrenčič: So vsa ta raziskovanja spremenila tudi to, kako doživljate pomen in vlogo mame?

Konc Lorenzutti: Za naše otroke smo starši samoumevni, pripadamo jim, vsakdo se je nekomu rodil in povsem nenaravno je odtrgati človeka od njegovega izvora. Še žival je prestrašena in negotova, če ji odvzameš mater. Jaz pa sem osebno spoznala ljudi, ki so zrasli v popolni odsotnosti družine, v zavodih ali pri odtujenih sorodnikih. Med njimi je tudi Ingrid von Oelhafen, ki je bila rojena kot Erika Matko v Rogaški Slatini in se je za zmeraj izgubila v Nemčiji, kjer so jo tudi rejniki zavrgli. Šele v poznih zrelih letih je našla pot do svojih korenin, vendar so bili takrat njeni starši, brat in sestra že mrtvi. Prejšnji mesec je prišla v Slovenijo, z njo smo posneli nekaj sekvenc za dokumentarni film. Režiserka Maja Weiss jo je vprašala, kaj so bile njene otroške sanje. Odgovorila je: "Da bi imela mater in očeta."

Klopčič Lavrenčič: Vaše raziskovanje tega področja še traja. Kako se v tem iskanju vidite danes? Ali je izid romana kaj spremenil?

Konc Lorenzutti: Še bolj mi je odprl pot do ljudi. Zdaj me zgodbe kar same poiščejo. Imam, denimo, predstavitev knjige v muzeju, pa se med publiko oglasi gospa, katere ime dobro poznam s seznama ukradenih dojenčkov, vključenih v program Lebensborn. Še vedno zbiram zgodbe, že zaradi filma, ki bo dokončan v letu ali dveh, odvisno od podpore, na katero čakamo. V zadnjem času se mi je odprlo tudi nekaj silnih ugank v zvezi s povojnimi repatriacijami otrok in ravnanji Rdečega križa. Našla sem namreč sina že pokojnega "ukradenega dečka", ki so ga po vojni dali napačni materi,

čeprav je ta dobro vedela, da otrok ni njen, dečkova prava družina pa je po moji domnevi, ki zdaj že temelji na precej čvrstih podatkih, živela samo petdeset kilometrov stran, očitno prav tako z napačnim otrokom. Odgovore na vprašanje, kaj se je zgodilo, iščem v arhivu in pri ljudeh, ki so poznali družini. Tudi pred dejstvom, da je svetovni moriji sledila bratomorna, si ne morem zatiskati oči, kar ste v romanu gotovo zaznali.

Klopčič Lavrenčič: Je bilo pri pisanju težko vzpostavljati mejo med pričevanjem in literaturo oziroma kako jasna je ta ločnica?

Konc Lorenzutti: Ob tem se pogosto spomnim na pisatelja Amosa Oza, ki ga citiram tudi v predgovoru k romanu *Bližina daljave*. Priporočil je namreč bralcu, naj v romanu ne išče avtorja, ampak sebe. Njegova misel me osvobaja. Zadnjič me je zgodovinarica, ki je povezovala predstavitev v Celju, vprašala, ali sem jaz morda Sonja. Odgovorim lahko samo, da sem tudi Sonja, ampak prav tako sem prisotna tudi v ostalih likih. Najprej vstopim vanje, da jih lahko doživim in pripovedujem, nato pa iz njih izstopim, da postanejo samostojne književne osebe in živijo v vsakem bralcu po svoje. V leposlovju vidim neskončno svobodo, saj je lahko vse resnično in hkrati izmišljeno. Je pa res, da se pri navezovanju na zgodovinske dogodke dejstev ne sme spreminjati, zato imajo tudi nekateri junaki v mojem romanu resnična imena, denimo Ivan, katerega oče je pred ustrelitvijo v Starem piskru napisal poslovilno pismo, ki je delno vklesano v kamen spominske plošče v tem zaporu. V pismu oče izrazi poslednjo željo, naj "postane Ivanček gospodar". Ivan v moji zgodbi tako ne more biti nihče drug kot Ivan.

Klopčič Lavrenčič: Veliko raziskovanja ste opravili tudi za mladinski problemski roman *Gremo mi v tri krasne* (2020). V središče pozornosti postavljate težave, ki bistveno zaznamujejo življenja mnogih najstnikov in najstnic. Kako ste se lotili raziskovanja tega področja?

Konc Lorenzutti: Tukaj pa gre za problem, ki ga že dolgo poznam in me vedno bolj skrbi. Verjetno se spomnite, da sem že v romanu *Kava pri diščem jasmínu* v ospredje zgodbe postavila mlado Jasmino, ki se zaplete v patološko razmerje s Primožem, odvisnikom od iger na srečo. Nekaj znanja o zasvojenostih, ki niso povezane s prekomernim vnašanjem neke snovi v telo, ampak z vnašanjem škodljivih vsebin, kar povzroča podobne odzive možganov kot alkohol in kemične droge ter posledično prisilno vedenje, imam torej že od prej. Kar se nam zdaj dogaja pred očmi, je

naravnost srhljivo. Naši otroci se legalno drogirajo, in to z zelo nevarnimi "snovmi". Seveda sem se poglobila v raziskave o digitalnih odvisnostih, obiskovala strokovnjake, celo tabor za odvajanje ter psihiatrični oddelek na Pediatrični kliniki, najbolj pristne učne ure pa imam kar doma. Si upate mladostniku vzeti telefon in mu v zameno za napravo v roke poriniti knjigo? Ste prepričani, da se bo to končalo brez hujših izgedov?

Klopčič Lavrenčič: Dobro vprašanje ... V vaših delih za mladino so zelo enakovredno zastopani fantovski in dekliški junaki, v večini del pa je v ospredju en literarni junak. V *Gremo mi v tri krasne* sta pripovedovalca dva, fant in dekle. Za to je gotovo več razlogov.

Konc Lorenzutti: Razlogi niso strogo razumski, nobene obrtne odločitve nisem sprejela, denimo v smislu, da bi zato roman pritegnil tako dekleta kot fante. Iskala sem zgolj slog pripovedovanja. Bojim se namreč ponavljanja. Že kot igralka sem se zavedala pasti ponavljanja. Ko najdeš svoj slog, ti namreč v njem postane udobno. Svojo nalogo vidim v tem, da se vedno znova poženem iz udobja v nov napor. S pomilovanjem sem nekoč gledala na starejše igralke kolege, ki so bili na odru v vseh vlogah enaki, tudi pri nekaterih pisateljskih kolegih sem opazila podoben pojav. V procesu nastajanja romana *Gremo mi v tri krasne* sem torej iskala način, kako povedati zgodbo z različnih zornih kotov. Seveda je to lahko nevarno. Urednica me je že na začetku opozorila, naj pazim na jezik, da ne bosta oba pripovedovalca govorila v isti maniri. Ko sem enkrat zastavila, je šlo kar gladko naprej. Preskakovala sem iz enega v drugega in oba sta mi oživila. Kadar je lik živ, ti včasih sam polaga besede na jezik. To so najlepši trenutki pri pisanju, ki lahko zelo hitro ugasnejo, kakor vžigalica pri Andersenovi umirajoči deklici.

Klopčič Lavrenčič: V romanu ob odvisnosti od digitalnih vsebin bralca soočite tudi z motnjami hranjenja, s samopoškodovanjem, pa tudi z družinsko zaznamovanostjo enega od staršev. Zgodba mladostnikov tako dobi dodatno globino.

Konc Lorenzutti: Vse to je povezano med seboj. Težavni, zaznamovani oče in negotova hči na eni strani ter fant, ki mu je oče umrl in se je njegova mama "spentljala, se oplodila in se celo poročila" z nekim Milošem, na drugi. Mislim, da je danes težje odrasti, kot je bilo v mojem času. Naši otroci so

izpostavljeni tolikim dražljajem, da se težko sploh v nečem umirijo. Pri sedemnajstih letih sem šla čez poletne počitnice v Anglijo delat k neki družini. Ob sobotah smo šli skupaj po njihovih nakupih. Vstopili smo v velikanski nakupovalni center, kakršnih takrat pri nas še nismo poznali. Spomnim se občutka zasičenosti. Rekli so mi, da si lahko nekaj izberem. Bila sem vsa iz sebe. Kako naj pri tolikšni ponudbi sploh kaj najdem? Cel teden me je potem obsedala misel, kaj bom izbrala naslednjo soboto. Preveč je bilo vsega. Začela sem hrepeneti po naši mali domači trgovini, kjer si tisto, kar si imel napisano na listku, naročil pri pultu. Ves ta blišč me ni navdušil, stisnil me je v kot, mi okupiral misli, vzel mi je sposobnost odločanja, osredotočenja. Zdi se mi, da je danes odraščanje podobno mojemu takratnemu nesmiselnemu, obsesivnemu pretehtavanju, kaj bom naslednjo soboto izbrala.

Klopčič Lavrenčič: Kako pomemben je pri tovrstnih problemskih romanih strokovni pregled fiktivnega dela? Zagotovo je poseben izziv tudi oblikovanje jezika in pripovedi na način, da pritegne in prepriča mladostnike, ki jim je zgodba namenjena, čeprav lahko v tem konkretnem primeru verjetno rečemo, da namen romana presega zgolj literarno intenco.

Konc Lorenzutti: Tukaj sem kot pisateljica na zelo spolzkih tleh. Jasno je, da v mladinskem romanu nikakor ne smeš nastopiti s pozicije vsevednega pripovedovalca, ker bi to pomenilo, da od prvega trenutka vidiš problem v celoti in s tem razvrednotiš junaka, ki mora do problema priti sam in se z njim spopasti. Morala sem skrbno, brez povratka vase, obrniti pogled in povedati zgodbo skozi prvoosebna pogleda dveh najstnikov. Tankočutna urednica tega romana, Gaja Kos, je že ob prvem branju mojega teksta natančno zaznala, na katerih mestih je to načelo popustilo in se je čutila moja težnja, da bi jaz, Nataša, izstopila iz literarne osebe in bi iz mene začelo pronicati vse, kar sem hotela povedati, čeprav moj junak tega še ni spoznal. Morda je nekaj mojih izstopov celo ostalo, to sem namreč prebrala v strokovnem gradivu za mentorje, ki pripravljajo učence na tekmovanje za Cankarjevo priznanje. Hočem povedati, da mi je težko krmiliti med vsem, kar hočem povedati, in tistim, kar smem povedati, ni mi lahko najti ravnovesja, kje, kdaj, koliko, na kakšen način bom povedala.

Klopčič Lavrenčič: Ali so do vas pripotovali kakšni odzivi mentorjev, ki osmo- in devetošolce pripravljajo na letošnje tekmovanje za Cankarjevo priznanje, oziroma samih najstnikov?

Konc Lorenzutti: Ja, odzivi so dobri, roman je med mladimi lepo zaživel. Slabi odzivi niso prišli do mene, kar seveda ne pomeni, da jih ni. Slišala pa sem, denimo, pripombo mentorice, ki jo moti, da v dialogih uporabljam kratko, nepravilno obliko nedoločnika. Ob tem lahko rečem samo, da je to zelo premišljena odločitev. Dialogi ne zvenijo naravno, če so preveč literarni, jezikovno čisto pravilni. V pripovedi (poročanju) pa vedno uporabljam pravilno obliko, kar je prav tako premišljeno.

Klopčič Lavrenčič: Ali na vaše doživljanje jezika vplivajo vaše gledališke izkušnje, občutek za zven jezika in lovljenje živega utripa jezika v knjigo?

Konc Lorenzutti: Zagotovo. Moji otroci in mož pravijo, da pišem na glas, da nenehno zraven govorim, šepetam. Zavedam se, da poslušam ritem, zven, melodijo, motijo me sosledja istih ali podobnih glasov, zato iščem nove besede, dokler ni tekst gladko "govorljiv". Pomaga mi tudi sposobnost vživetja, ki sem jo "trenirala" v času študija igre in umetniške besede. Kljub temu da že dolgo ne igram v gledališču, nenehno živim svojo ljubezen do žive zgodbe, prizore igram v sebi, v njih odigram vse vloge, res mi zelo pomaga dril, ki sem ga bila deležna v času študija, zato mi nikoli v življenju ni bilo žal, da sem diplomirala in magistrirala na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo.

Klopčič Lavrenčič: Kakšna je odgovornost avtorja problemskega romana? Kako težko se je izogniti pasti didaktičnosti?

Konc Lorenzutti: Ko pišem, ne razmišljam, ali bo to problemski roman ali ne. Zadnjič mi je Gaja Kos rekla, da sem *Gremo mi v tri krasne* v nekem trenutku zasukala celo v pustolovski roman. Ko delaš, tega ne veš. Samo pelješ in skušaš obdržati zgodbo napeto. Pri mladinskem romanu se vedno bojim, da bodo mladi rekli: "A mogoče tale pisateljica misli, da nas razume? Da je izvirna in celo duhovita?" Vem namreč, kako gre mojim otrokom na živce, kadar začutijo, da se jim hoče pisatelj na silo približati – z jezikom, drznostjo, svobodomiselnostjo. "A on misli, da sem jaz tak? Da razmišljam tako, kakor on misli, da razmišljam? Prav užaljen sem," mi je enkrat rekel sin. Pogosto se najstnikom zdi pisateljev pristop prisiljen, nenaraven, zato me je mladinskega žanra vsakič znova malo strah.

Klopčič Lavrenčič: Včasih se zdi, da bi bilo branje kakovostnih problemskih romanov priporočljivo tudi za odrasle, saj ponuja vpogled v doživljanje mladostnikov. Nekakšen obratni *crossover*.

Konc Lorenzutti: Mogoče res. Ampak saj jaz zato, ker berem in pišem mladinske romane, nisem nič boljša mama. Zdajle, ko odgovarjam na vaše vprašanje, odganjam svojega otroka, naj me pusti še malo pri miru. Starši smo pač zateženi, težko nas je razumeti. Sama sebi sem pogosto literarni model za zoprne odrasle.

Klopčič Lavrenčič: Prekomerne uporabe pametnih telefonov ter učnih težav, ki jih to prinese, se dotaknete tudi v svoji najnovejši knjigi za mlade bralce z naslovom *Tronci*. Knjiga prinaša zbir kratkih, med seboj povezanih zgodb, ki jih pripoveduje Izidor svojemu namišljenemu prijatelju Tronciju. Od kod osrednja ideja?

Konc Lorenzutti: Moj prvi sin, ki ima zdaj že petindvajset let, si je želel bratca, ki bi mu bilo ime Tronci. Ko smo res dobili dojenčka, mu želje nismo izpolnili, zato si je ustvaril namišljenega prijatelja s tem imenom. Zdaj, po toliko letih, se je Tronci torej le rodil. Moj dolg do sinove posrečene domislice, ki je takrat seveda nisem upoštevala, je morda s tem poplačan.

Klopčič Lavrenčič: Do konca Izidorjevega tretjega razreda je v ospredju dogajanje v družini: najpomembnejši dogodek je pričakovanje bratca ali sestrice in – spontani splav. Vsaj sama te teme še nisem zasledila v literaturi za tako mlade bralce. Zdi se, da vam je vse bolj pomembno spregovarjati o stvareh, ki močno zaznamujejo naša življenja, pa so nekako tabuizirane oziroma se o njih ne govori.

Konc Lorenzutti: Mislim, da smo se malo zagozdili v razgaljanju motivov, ki so nas, ko sem bila jaz otrok, nevzdržno spravljali v zadrego. Slekli smo vse, kar je bilo mogoče sleči. Nikjer ni nobene skrivnosti več. Ob tem pa smo ustvarili nove tabuje in nove skrivnosti. Ko par pričakuje dojenčka, to slej ko prej pove otroku ali otrokom, ki jih že ima. Tukaj ni dvoma: otrok (lahko mu rečemo tudi plod, zarodek, dojenček res še ni, ker se še ne doji), ki živi v maternici, je resničen, pa čeprav se ga še ne vidi, je bratec ali sestrice. Bije mu srce. In ravno zato mu lahko srce tudi neha biti, še preden se rodi. Vse, kar je živo, lahko umre. Kako to doživlja otrok, ki je že zunaj maternice, pa sem skušala povedati v tej zgodbi.

Klopčič Lavrenčič: Če v misli zajamemo vaša dela za otroke – z izjemo del v verzih, *Cufkove podeželske pustolovščine* in *Krilatih in kosmatih basni*, obe knjigi je ilustriral Marjan Manček in s svojimi risbami čudovito poudaril

duhovito nabritost vaših verzov –, lahko opazimo še eno skupno točko vaših junakov, vero, in sicer kot del družinskega življenja in tradicije. To se mi zdi posebej dragoceno, saj ponuja dodatno možnost za identifikacijo in odpira možnosti za pogovor, hkrati pa so te informacije v besedilo vpletene tako nevsiljivo, da se ob njih ni treba posebej ustavljati, če si bralec tega ne želi.

Konc Lorenzutti: V naši družbi živijo ali živimo ljudje, ki so ali smo verni. Tudi to je na neki način tabu, ki podlega stereotipom o nazadnjaštvu na podeželju in podobnim površnostim. Skozi svoja dela včasih opozorim na različnost in pri tem skrbno pazim, da moji knjižni junaki svojega načina življenja ne vsiljujejo drugim junakom ali bralcem. Hvala za prijazno mnenje o pravi meri. Mislim, da me je bilo najbolj strah pri pisanju zgodbe z naslovom *Draga Leila* (izšla je v knjigi *Nisem smrklja*). Zgodba je namreč Polonino pismo umrli sošolki, muslimanki, v katerem deklica pripoveduje o tem, kako nenavaden se ji je zdel Leilin pogreb, vendar na koncu pomisli, da imata najbrž obe istega Očeta, samo da ga vsaka drugače kliče. “Kakšen je, kaj počne?” pravi na koncu pisma. “Reci mu, da ga lepo pozdravljam. Tvoja Polona.” V mojih zgodbah ne bodo junaki nikoli odpirali ideoloških vprašanj, ker nimajo ideologije v leposlovju česa iskati. Želim pa vključevati otroke iz različnih družin, tudi iz povsem “tradicionalnih”, čeprav je to spet površna in včasih že skoraj slabšalna oznaka. Zdi se mi pomembno, da so takšne družine literarno enakovredne.

Klopčič Lavrenčič: V Izidorjevih “monoloških dialogih” s Troncijem pravzaprav tiči še cela vrsta tém, kot se odkrivajo zvedavemu otroku pri teh letih, omenila bi še soočanje z zbadanjem v šoli ter, veliko resnejšim, nasilnim izločanjem na treningih košarke. Tudi v delu za mlajše bralce torej odpirate problemskosti. Je danes tak čas ali prepoznavate potrebe, da bi se o teh zahtevnejših temah govorilo tudi z otroki?

Konc Lorenzutti: To je vendar nujno. Kaj vse se človeku zgodi od zibke do tja, kjer vstopi v svet odraslih! In seveda še potem. Literatura, kako-vostna seveda, ima nenadomestljivo vlogo v odraščanju in prepoznavanju smisla, poti, poslanstva. Zase že vem, da me je branje ves čas pomembno oblikovalo. Da sem bila v nekem obdobju Pika Nogavička, v drugem Ronja, razbojniška hči, potem mala morska deklica ali Gerda, ki je rešila Kaja izpod uroka snežne kraljice, pozneje, v dobi odraščanja Tolstojeva Nataša, Hardyjeva Tess in še marsikatero drugo vživetje mi je pomagalo zoreti, kar se mi ob dobrem branju dogaja še danes.

Klopčič Lavrenčič: Nam lahko razkrijete, čemu se povečate zdaj?

Konc Lorenzutti: Eno delo za otroke imam v uredniški obdelavi in čakam predloge za izdelovanje, drugo besedilo za mlajše najstnike počasi snujem, poleg tega pripravljam filmski projekt z Majo Weiss, ki sem ga že omenila. Kot predsednica sekcije za otroško in mladinsko književnost pri Društvu slovenskih pisateljev se posvečam programu predstavitve našega področja na mednarodnih sejnih, na katerih bo Slovenija v prihodnjih letih častna gostja. Ob vsem tem pa skrbim za svoje "kalčke" in opazujem, kateri se najbolj ponuja v nego in presaditev. Eden se mi že malo kaže. Če bo usahnil, bo to znak, da ni bil dovolj močan. Tudi ideja namreč lahko doživi nekakšen "spontani splav". Na vsak način pa moram svoj "kovček" med enim in drugim poglobljenim pisanjem napolniti z novimi jezikovnimi domislicami in spočitimi podobami. Kadar potuješ, se ti vtisi dokončno usedejo šele po tem, ko si že nekaj časa doma in se dobro naspiš. Stvari, ki si jih prinesel s seboj, pa ti začnejo pripovedovati zgodbe. Zdaj torej zbiram vtise in čakam, da spregovorijo.